

TÜRKİYE NEREDE OLMALI? LÜBNAN MI, FİLİSTİN Mİ?

TÜRKİYE NEREDE OLMALI? LÜBNAN MI, FİLİSTİN Mİ?

Nihat Ali Özcan

Türkiye Ekonomi Politikaları

Araştırma Vakfı

Araştırmacı

Hizbullah militanlarının Temmuz 2006'da iki İsrail askerini kaçırması ile başlayan ve bir aydan fazla süren İsrail operasyonu BM'nin 1701 sayılı kararı ile sona ermiş görünmektedir. Çatışmalar binden fazla sivilin ölümüne yol açarken Lübnan'ın alt yapısına da büyük zarar vermiştir. İsrail askerleri ülkenin güneyini işgal altında tutmaktadır. Ateşkesin kalıcı olması ve İsrail askerlerinin geri çekilmesi için 1978'den beri Lübnan'ın güneyinde bulunan Birleşmiş Milletler askeri gücünün takviye edilmesi kararlaştırılmıştır. Bu bağlamda Türkiye'nin Birleşmiş Milletler (BM) gücüne asker vermesi çeşitli platformlarda tartışılmaktadır. Değerlendirmenin amacı söz konusu tartışmalara katkı sunmaktır.

Ortadoğu'daki gelişmeleri bütünlük içinde görmek gerekmektedir. Üzerinde tartıştığımız Lübnan sorunu da bu bütünün bir parçası olup, ABD-İsrail eksenini ile İran-Suriye ekseninin arasındaki rekabetin farklı aktörlerle farklı mekânlarda sürdürülmesidir. Lübnan çatışmaları ABD-İsrail ittifakı açısından olası bir İran operasyonu öncesinde İsrail arka cephesinin güvenlik altına alınması anlamına gelmektedir. İran-Suriye ittifakına göre ise başlaması öngörülen İran operasyonunun bu ülke dışında, asimetrik yöntemlerle, vekâleten ve erkenden başlatılarak ABD ve İsrail'in meşgul edilmesidir. Sorunun bir diğer boyutunu ise Ortadoğu'daki Şii Sünni rekabeti oluşturmaktadır.

Çatışmanın geldiği aşamada iki taraf da politik hedeflerini tam olarak gerçekleştirememiş ve sorun diplomatik platforma taşınmış gibi görünmektedir. Bununla birlikte gerginlik devam etmekte olup silahlı çatışma potansiyeli oldukça yüksektir. Önümüzdeki günlerde BM kararı

TÜRKİYE NEREDE OLMALI? LÜBNAN MI, FİLİSTİN Mİ?

tarafarla farklı yorumlanarak, değişik sonuçlar çıkartılacaktır. Özellikle Hizbullah'ın silahsızlandırılması sorunu konunun en çetrefilli yönüdür. Bunun gerçekleşmesi halinde, İsrail gerçek bir zafer kazanırken, İran ve Suriye erkenden mağlubiyeti kabul etmiş olacaktırdır.

Türkiye'nin Ortadoğu'daki gelişmelerde etkin rol alması ulusal çıkarları ile tarihsel, ekonomik, kültürel bağları açısından anlaşılabilir bir durumdur. Bu çerçevede Türkiye Hamas/Filistin, Hizbullah/Lübnan meselelerinde üç farklı alanda rol üstlenebilir. İlk olarak Türkiye Filistin sorununda siyasi, insani ve ekonomik bakımdan roller üstlenebilir. İkinci olarak, Lübnan sorununa asker göndererek katkı sunabilir. Üçüncü olarak her iki konuda da eş zamanlı roller üstlenmeyi tercih edebilir. Her üç senaryo da önemli riskler içermekte ve farklı fırsatlar sunmaktadır.

Hamas'ın iktidara gelmesiyle başlayan “şiddet” sarmalı Filistin halkının günlük yaşamını altüst ederken sorunu İran-Suriye eksenine doğru kaydırmaktadır. Bu durum aynı zamanda Filistin'de yıllar içinde gelişen “demokrasi” kültürüne inancı da zedelemektedir. Türkiye gerek İsrail, gerekse Filistin halkı ve yönetimi ile özel ilişkileri sayesinde Filistin'de (özellikle Gazze'de) ekonomik ve insani alt yapının yeniden kurulması için aktif rol üstlenebilecek durumdadır. Eğer politikanın ağırlık merkezi bu noktaya inşa edilecek olursa Türkiye Ortadoğu sorununda önemli bir konuma gelebilecek ve daha az riskle karşı karşıya kalacaktır. Bu seçim Türkiye'yi gittikçe tırmanan İsrail-ABD ve İran-Suriye rekabetinden uzunca süre uzak tutacaktır. Yine sorunun askeri boyutunun olmaması ve ekonomik/insani konularda şekillenmesi girişimlerinin pozitif algılanmasını sağlayacaktır. Üstelik Türkiye'nin ekonomik yetenekleri, planlama ve organize olma kapasitesi sorunlara kısa sürede çözüm üretmesini kolaylaştırırken, girişimin sivil yüzü taraflarla tehdit olarak algılanmasını önleyecektir.

TÜRKİYE NEREDE OLMALI? LÜBNAN MI, FİLİSTİN Mİ?

Öte yandan Türkiye BM kararları çerçevesinde, görev tanımı ne olursa olsun Lübnan'a asker gönderecek olursa çeşitli sorunlarla karşılaşacaktır. İlk olarak, İsrail-ABD ittifakı ile Suriye-İran ittifakı arasında süren mücadelede, erken bir tarihte siyasi pozisyonunu ifşa etmek zorunda kalacaktır. Her iki tarafta Türkiye'yi diğerini "adamı/yandaşı" olmakla suçlayacak ve şüphe ile karşılayacaktır. İkinci sorun, Türkiye kendisini Mısır/Suudi Arabistan eksenini ile İran liderliğindeki Şii-Sünni mücadelesinin ortasında bulacaktır. Üçüncü olarak, askerlerin BM kararına dayalı ve gayri-muharip olarak görev almaları halinde bile silahlı çatışmaya girme ihtimalleri yüksektir. Son olarak, sorun Türkiye içinde de ciddi tartışmalara ve ideolojik bölünmelere neden olacaktır.

Sonuç olarak Türkiye'nin Ortadoğu'da aktif rol alması anlaşılabilir ve arzulanan bir tercihtir. Fakat Türkiye, stratejisinin ağırlık merkezini silahlı çatışmanın kaçınılmaz olduğu ve önemli riskler içeren Lübnan yerine Filistin üzerine inşa ederse, göreceli üstünlüğe sahip olduğu ekonomik alan ve insani sorunlar çerçevesinde maliyeti düşük, getirisi yüksek, az riskli ve yumuşak bir açılım sağlayabilir.